

Të drejtat e njeriut në Jugosllavi: Kriza shoqërore dhe humbja e Jugosllavisë- shpartallimi i shtetit të përbashkët



Autor:

Branislav Togjer

Kontakt:

todjer_88@yahoo.com

Tema

Kriza shoqërore dhe humbja e Jugosllavisë-shpartallimi i shtetit të përbashkët

Konteksti

Nxënësve u sqaroet e kaluara e afërt, ngjarjet që akoma nuk janë zbardhë. Nxënësit i lidhin ndodhitë në vend me ndodhitë në botë. E dallojnë faktorin e brendshëm nga ai i jashtëm si faktor për shkatërimin e Jugosllavisë.

Të kuptuarit dhe sqarimi i politikës së luftës së ftohtë. Qartësimi i kuptimit fuqive të mëdha në skenën ndërkombëtare dhe demonstrimi i fuqisë, Të kuptuarit e marrëdhënjëve ndër njerëzore dhe ndëretnike në hapsirën e ish Jugosllavisë. Hapërim drejt të vërtetës, në zbardhjen e rasteve nga e kaluara.

Qëllimi

- Përvetsimi i njohurive të reja nga fundi i shekullit XX (kriza politike, kriza ekonomike, lufta qytetare, shpërbërja e Jugosllavisë)
- Definimi i nocioneve të reja (pastrim etnik, separatizëm)
- Zhvillimi logjik dhe kuptimi kritik i nxënësve dhe vështrimi i lidhjeve mes shkaqeve/pasojave mes ngjarjeve.
- Nxitja e ndjenjave mirëqenëse tek nxënësit me punën gjatë videomaterialit.

Porosia nga mësimi

- Përvetësimi i njohurive të reja për Jugosllavinë në fundin e shekullit XX (kriza politike, kriza ekonomike, lufta qytetare, shpërbërja e Jugosllavisë)
- Definimi i nocioneve të reja (pastrim etnik, separatizëm)
- Zhvillimi logjik dhe kuptimi kritik i nxënësve dhe vështrimi i lidhjeve mes shkaqeve/pasojave mes ngjarjeve.
- Nxitja e ndjenjave mirëqenëse tek nxënësit me punën gjatë videomaterialit.
- Përvetësim të njohurive politike, ekonomike, shoqërore, kulturore, sociale, historike nga koha bashkëkohore.

Materialet dhe mjetet e duhura

Drasa, prezantimi Power Point, harta historike e murit, kompjutor, prozhektor, video bim

Kohëzgjatja: 45 minuta

Rishikim i aktiviteteve të leksionit - procesi

Pjesa hyrëse (9-11 min.)

Co Me qëllim të aktivizimit të njohurive të mëparëshme (nga orët e kaluara), me pyetje hyrëse do të kontrollojm sa janë përvetësimet e diturive tek nxënësit dhe do t'i udhëzojm në njësinë e re mësimore, që në atë mënyrë ta bashkojm si tërësi e plotë sidhe tema e re mësimore , duke u ndërlidhur nga përvetësimi i së kaluarës në kontinuitet të njësisë së re mësimore.

Çka është holokausti?

Përgjigja e pritur: Ndjekje dhe vrasje sistematike e hebrenjëve nga ana e nacistëve gjerman Gjatë luftës së dytë botërore në Jugosllavi është zhvilluar luftë qytetare.

Kush ishin pjesëmarrës?

Përgjigje e pritur: Çetnikët, Partizanët, Ustashët, Ballistët, Domobranët, Lotiqevcët, Nediqevcët,...

Jugosllavia kur u bë republikë?

Përgjigje e pritur: Në dyvjetorin nga kuvendi i dytë i KAÇKJ më 29.09.1945, me aprovimin e Deklaratës për shpalljen e republikës.

Çka ndodhi me dinastinë Karagjorgjeviq?

Përgjigje e pritur: Kral Petrit II iu ndalua ardhja në Jugosllavi, pasurinë ia nacionalizuan dhe familja mbretërore u provua nga të gjitha të drejtat që i kishin takuar.

Kush ka qenë i zgjedhur për kryetar i parë i Jugosllavisë?

Përgjigje e pritur: Josip Broz Tito, ai ka qenë kryetar i përjetshëm.

Kush ishte Josip Broz Tito?

Përgjigje e pritur: Tito ishte komandanti suprem i Armatës Popullore të Jugosllavisë, kryetar i PKJ dhe kryetar i Jugosllavisë. Ishte edhe njëri nga themeluesit e lëvizjes të painkuadruarve

Pse u themelua lëvizja për të painkuadruarit?

Përgjigje e pritur: Ndodhi si organizatë e botës së tretë të cilët nuk i takonin asnjërit nga blloku i lindjes dhe i perendimit. Ata angazhoheshin për vendime paqëndrueshme në zgjidhjen e mosmarrëveshjeve dhe ngatresave të ndryshme.

A kishte Jugosllavia problem me ndonjërin nga blloqet?

Përgjigje e pritur: Po, Tito kishte mosmarrëveshje me Stalinin. Jugosllavia u kthye nga perendimi, ka pranuar ndihma, kredite, para, filloi të ndërton shkolla, fabrika, spitale,...

Çka është Kushtetuta?

Përgjigje e pritur: Akti më i lart juridik në një vend.

Çka janë Përgjigje e pritur: centralizmi dhe unitarizmi?

Përgjigje e pritur: Centralizmi është sistem i qeverisjes nga një qendër. Unitarizmi është qëllim për shtet të përvetshëm.

Çka është MASPOK ?

Përgjigje e pritur: Paraqitja e nacionalizmit në Kroaci. Në vitin 1971 filluan protestat dhe shpresat për pavarësimin e Kroacisë.

Çka është ndryshuar me Kushtetutën e vitit 1974?

Përgjigje e pritur: Republikat dhe krahinat e Jugosllavisë fituan më shumë të drejta dhe ishin më shumë të pavarur rreth sjelljeve të vendimeve.

Kur ka vdek Tito

Përgjigja e pritur: 4.5.1980.

Pjesa kryesore e orës (28-33 minuta)

Pjesa kryesore e orës është paraparë për përpunimin e njësisë së re mësimore.

Në fillimin e prezentimit të njësisë mësimore i përshkruaj rastet e përgjithëshme pas vdekjes së Josip Broz Tito. Jugosllavia kishte ra në një krizë ekonomike dhe politike.

Çështja nacionale ishte një nga pyetjet më dominante. Në vitin 1981 në Kosovë shpërthyen demonstratat nacionaliste dhe separatiste.

I pyes nxënësit: Çka është separatizmi? E pres përgjigjen: Tendencë për shpërbërje.

E vazhdoj orën duke përdorë metodat monologjike. Këto demonstrata u kundërshtuara nga forcat policore, presione të shumta, urejtjet nacionale ditë e më shumë zgjërroheshin. Ishte pyetje kohe, se kur ndonjë shkëndi e vogël do ta dheze tërë ballkanin.

Situatën e përkeqësonte edhe shembja ekonomike e vitit 1982, të cilën disa ekspert e quajnë edhe bankrot (fiasko). Kjo krizë solli deri te mungesa e derivateve, detergjenteve, por edhe të kafes. Kjo paraqitje e skamjes, shkoi në interes të disa figurave politike për të përfituar poena politike ngase ishin të uritur për pushtet, për fuqi, për fitime dhe autoritet. Në atë kohë asgjë nuk mundej t'i pengon në qëllimin e tyre.

Paralel me gjendjen e situatës së brendëshme të shkatrimit të Jugosllavisë, kanë ndikuar edhe ngjarjet në Europë dhe në botë, siq, ishte shkatrimi i komunizmit, shpartallimi i Bashkimit Sovjetik, fundi i luftës së ftohtë, rëzimi i murit të Berlinit dhe bashkimi i Gjermanisë.

Deri tani i përmendëm shkaqet për prishjen e Jugosllavisë, tani të shohim si filloi fundi i një fuqie regjionale nga Ballkani. Nxënësit u lëshoj insert nga ndeshja: Dinamo-Zvezda, e analizojmë prishjen e rendit në stadion.

<https://www.youtube.com/watch?v=k18EëhrmLJo>

Pastaj shikojmë insert nga ndeshja Jugosllavia-Holanda e luajtur në Zagreb në vitin 1990. E përcjellim intonimin e himnit dhe manifestimin gjatë shënimit të golave.

<https://www.youtube.com/watch?v=jPGAk2C-HCI>

<https://www.youtube.com/watch?v=JdK9GYfjggQ>

Nxënësit u paraqes edhe aktorët kryesorë për shpërbërjen e Jugosllavisë: Millosheviqi, Tugjmani dhe Izetbegoviqi. Flasin për hemogjoni, nacionalizëm dhe politikë.

Nxënësit u tregoj se shpërbërja formale e RSFJ-së ka filluar më 25.06.1991 kur parlamenti sloven në bazë të të rezultateve nga referendumi shpalli pavarësinë e republikës së saj.

Një ditë më vonë edhe parlamenti kroat e bëri të njëjtën? I njëjti ky parlament më 25 dhjetor 1990 e shpalli kushtetutën e re, sipas së cilës Srbët e humbën statusin popull konstituiv.

E lidhim këtë rast me botën, përfundimi i luftës së ftohtë dhe rënja e murrit të Berlinit. Kjo ishte koha e zhvillimit teknologjik në botë, zhvillimi i rrjetit telekomunikativ, kompjutorët, interneti, por megjithatë jo edhe në ballkan. Në hapsirën Jugosllave kishim ritje të urejtjes ndërnacionale dhe prezentimit publik të nacionalizmit i cili asaj kohe e zgjonte kujtesën e krimeve fashiste gjate luftës së dytë botërore. Propaganda mediatika përhapte urjetjen, padurimin dhe dezinformata.

Fëmijëve u lëshoj klipe nga këngët e Tomson

<https://www.youtube.com/watch?v=cUbCp2WgkYw> dhe të Baja Mali

Kninxha <https://www.youtube.com/watch?v=DAifMqM3g-E>

Si shembull i propagandës për luftë.

Si dëshmi e asaj që të gjithë nuk janë pajtuar me luftën, paraqes protestat e Beogradit në mars 1991.

<https://www.youtube.com/watch?v=kHtigRgc1jQ>

Megjithatë Këshilli i sigurimit të KB dhe BE solli vendosi sanksionet e RSJ e cila zgjati nga viti 1992 deri në vitin 1996. Ishte e pamundur çdo lloj eksporti dhe importi.

I analizojm shikimet e Jugosllavisë përmes këngëve

Ndalohet duhani – Jugo45

<https://www.youtube.com/watch?v=0lofpvkGJPM>

Soliteri – Ballasheviqi

<https://www.youtube.com/watch?v=CmwGs5Evumk>

Fajtor jemi – Ballasheviqi

<https://www.youtube.com/watch?v=icK9XFtcfso>

Rambo Amadeus -Çobani

<https://www.youtube.com/watch?v=df-oNP3TI1s>

Ndalohet duhani-Boshko/Admira

<https://www.youtube.com/watch?v=OMMfW3lqiFE>

Gjatë luftës qytetare kishte raste nga më të çuditurat. Disa karakterizohen si krime lufte dhe krime ndaj njerëzimit. Një nga rastet e tilla është Srebrenica ku jetën e humbën rreth 8.000 civil dhe disa luftëtarë nga etnikumi boshnjak, të kryera nga ushtria e Republikës Serbe.

Egzistojn edhe të dhëna tjera që nuk kanë pësuar gjithë ai numër i boshnjakëve.

Poashtu kemi operacionet blesok dhe Olluja të kryera nga ushtria Kroate mbi sërëbët, që nënkupton pastrim etnik nga territori dhe shpërngulje me dhunë të 220.000 srbëve.

Akcione të përditëshme të grupeve të armatosura shqiptare me emrin UÇK, gjatë ballafaqimit të tyre me forcat e rendit ku pësuan shumë civil, kjo e tensiononte dhe e shtërgonte gjendjen në Kosovë.

Këtu pasoj edhe bombardimi mbi RSJ nga e fuqive të mëdha NATO.

I pyes nxënësit: Çka është NATO ?

Përgjigja e duhur: Pakti euroatlantik i themeluar në vitin 1949, e cila më vonë kaloj në lidhje ndërkombëtare me seli në Bruksel.

Vazhdoj me referimin që NATO nga periudha mars-qershor, ka bombarduar RSJ plot 78 ditë.

Kosova në vitin 2008 e shpalli pavarsinë. Por akoma nuk është e njohur si shtet i sovran.

Në fundin e orës qëndrore e lëshoj fjalimin për Ballkanin nga aktori Bata Stojković, pjesë nga filmi Rregullat ballkanike

<https://www.youtube.com/watch?v=3OPAwRMrBMM>

Pjesa e fundit e orës (4-5 minuta)

Kontroli sa dhe a e kanë kuptuar në tërësi nxënësit njësinë mësimore.

Pastaj vazhdojm me përsëritjen e thelbit nga ajo që u referua në orë.

Në ndërkohë shfrytëzojmë metodat e dialogut interaktiv.

Çka ishte shkaku për shpërbërjen e Jugosllavisë ?

Përgjigja e pritur: Kriza ekonomike dhe politike pas vdekjes së Josip Broz Tito.

Formalisht kur filloj shpërbërja e Jugosllavisë?

Përgjigja e pritur: Në vitin 25.6.1991, me shpalljen e pavarësisë nga ana e Sllovenëve.

Kush ishin aktorët për rrënimin e Jugosllavisë?

Përgjigja e pritur: Millosheviq, Tugjman dhe Izetbegović.

Kush e ushqenin dhe e nxitnin mosdurimin dhe urrejtjen nacionale?

Përgjigja e pritur: Mediumet. Agjitimi ishte në çdo hap.

Në fillim ku u shfaq publikisht pakënaqësia në popull?

Përgjigja e pritur: Në ndeshjet sportive të futbollit.

Ku paraqiten më së miri jeta në Jugosllavi dhe pasojat nga lufta?

Përgjigja e pritur: Në vargjet e njërit nga aktorët Jugosllav.

Bibliografia (Burimet)

- Đ. Đurić, M. Pavlović, Udžbenik za osnovne škole, Zavod za udžbenike, Beograd, 2010.

- [] atlas historik

- [] Borislav Jović, Politički lavirint devedesetih, Službeni glasnik, 2010.

- [] Milan Lompar, Duhsamoporicanja, Novi Sad, 2012.

- [] M. Perović, Metodika nastave istorije, Beograd 1995.

Informacione plotësuese

- [] O Burime të zgjedhura historike nga interneti

Mënyra për vlersim/notim

IS.1.1.7. i emron paraqitjet kryesore nga historia kombeëtare

IS.1.1.9. e din në cilin teritor janë zhvilluar ngjarjet më të rëndësishme nga historia shtetërore.

IS.1.1.10. din të përmend arsyet dhe shkaqet kryesore nga e kaluara.

IS.1.2.1. dallimi i kartolinave se për cilat raste bëhet fjalë.

IS.2.1.1. din të bënë krahasimin e ndonjë rasti nga e kaluara me ndonjë ngjarje të ditëve të sotme

IS.2.1.2. e kupton që ka ngjashmëri historia shtetërore, regjionale dhe botërore

IS.2.2.1. E din për cilin rast, figurë, fenomen bëhet fjalë në bazë të përmbajtjes dhe karakteristikat e përshkruara në burimet historike.

IS.3.1.3. din detale specifike nga historia shtetërore dhe e përgjithëshme.

IS.3.2.3. në mënyrë kronologjike dinë të vlerëson dhe analizon burimin e prejardhjes të ndonjë rasti

Ide për detyrë shtëpie

Për detyrë shtëpie duhet të shkruajnë ese të shkurtë në temën: “E dua timen, e respektoj të huajën”. Gjithashtu i udhëzoj nxënësit që të shikojnë filmin dokumentar “ Shumica fillon këtu”, ku bëhet fjalë për 6 persona të cilët shëtisin mbarë Jugosllavinë dhe ballafaqohen me pasojat e ngatresave nga vitet e nëntëdhjeta.

Ide për përshtatje

Për nxënësit e shkollave të mesme mund të porositen pjesë nga gazetatat me shkrimin: Serbia e madhe, Tensionet srbe, që të analizohet shtypi i shkruar. Të ndëgjohen disa minuta lajme se si mediumet elektronike të Beogradit dhe Zagrebit i kanë komentuar rastet.

Të kuptuarit e rëndësisë së propagandës mediatike, zhvillimi i mendimit kritik, zhvillimi i ngritjes së vetëdijes ndaj përgjegjësisë individuale, ballafaqimi me të kaluarën, me krimet e luftës. Të bisedohet për planin 34. Marrëveshja e Dejtonit, Marrëveshja e Kumanovës, Shtëpia e verdhë dhe Vendimet e Gjyqit të Hagës.

Ky plan mësimorë u realizua në kuadër të projektit “Historija, Istorija, Povijest – Lekione për të sotmen”. Zbatuar nga Shtëpia Ane Frank në bashkëpunim me partnerët lokal Iniciativa rinore për të drejtat e njeriut dhe Humaniteti në aksion (Bosnjë dhe Hercegovinë), RZHEMEK / HERMES (Kroaci), Forumi Rinor Arsimor (Maqedoni) dhe Komunikimi i hapur (Serbi).



Projekti është i financuar nga Unioni Europian. Qëndrimet dhe përmbajtja e këtij plani mësimor ka përgjegjësi ekskluzive të autorëve dhe nuk i reflektojnë qëndrimet e Unionit Europian ose të organizatave të cilat e realizojnë projektin.
